

In the article the linguistic features are characterized and the Podillya dialectal features which appear in the stories by Kotsiubynskyi are defined on the material of lifetime collection of works "The sinful world". It is defined that in spite of being standardized, language of the works is not deprived of dialectal features, including phonetic and grammar ones: both in language of the author and in the language of the characters a lot of words specific to Podillya dialects occur.

Key words: *M.Kotsiubynskyi, dialect unit, language features, dialect features, Podillian dialect.*

Отримано: 11.10.2016 р.

УДК: 811.161.2'28'373.7

Коваленко Н.Д.

ЧАСОВА РЕАЛЬНІСТЬ БУТТЯ У ФРАЗЕОЛОГІЇ ГОВІРОК

На сучасному етапі розвитку української діалектології особлива увага дослідників спрямована на компонентний склад ареальних фразеологізмів, типи культурно значущої інформації, яку вони виявляють, зіставлення та інтерпретацію локалізованих фразеоконтекстів.

Поняття «час», його виміри, розуміння часової лінійності чи циклічності завжди цікавили вчених різних наукових галузей. На особливу увагу заслуговують висновки лінгвістів про впорядкованість семантичних варіантів категорії темпоральності на основі фразеологічних одиниць слов'янських і неслов'янських мов.

Н. Ф. Клименко описала вектори значень фразеологізмів сучасної української та новогрецької мов із семантичними ознаками на зразок *початок-кінець, іноді (інколи), ніколи, завжди* тощо на матеріалі лексикографічних праць [9].

Важливими у дослідженні проблеми мовної реалізації моделі часу в слов'янських мовах є праця О.С. Яковлевої, у якій описано дихотомію лінійності та циклічності на матеріалі темпоральної лексики (*пора, нынче, ныне, теперь, прежде, прошлое* та ін.) з текстів російської художньої літератури [23]; В. М. Мокієнко проаналізував фразеологізми болгарської мови зі значенням 'ніколи' [13]. Л. М. Рязановський, крім семантичної групи 'ніколи', схарактеризував сталі вирази зі значенням 'дуже давно' у монографії, присвяченій ідеографічному опису фразеології німецької мови [17].

Ономасіологічний аналіз народної фразеології, спрямований на виявлення різноаспектних значень, мотивації, спільності значень та внутрішньої форми фразеологічних одиниць, об'єднаних темою «Час», апробували на матеріалі російського діалектного мовлення Л. О. Івашко у монографії «Очерки русской диалектной фразеологии» [7] та Т. Г. Нікітіна у праці «Проблемы идеографического описания народной фразеологии» [16], що уможливило дослідження мовних картин світу через зіставний аналіз одиниць, орієнтованих на вимірність часу, на рівні слов'янських діалектних систем.

Отже, актуальними для української фразеології є дослідження моменту постання фразеологізму, його образна основа, мовні засоби вираження семантики, яка конкретизує часову реальність буття людини, співвіднесеність з певними точками відліку минулого, протяжності тощо на основі сталих виразів, записаних від носіїв сучасних говірок української мови.

Мета нашої статті – на матеріалі фразеологічних словників українських говірок, текстів зв'язного діалектного мовлення виявити й схарактеризувати можливості фраземи у реалізації розуміння носія говірки природного часу, точок його відліку, реальності та образності.

Для антропології, семіотики та мовознавства (і суміжних наук) важливим є дослідження цієї проблеми, пов'язаної із системою інтуїтивних уявлень про часову протяжність. Зазначимо, що в українській фразеології апробовано ідеографічний опис одиниць темпорального змісту на основі діалектного матеріалу з деяких територій України. Так, наприклад, В. Д. Ужченко та Д. В. Ужченко розглядають фразеосемантичне поле «Час» у складі фразеотематичної групи «Природа» і виокремлюють варіантно-синонімічні групи фразем «ніколи», «дуже довго», «дуже пізно» на матеріалі східнословобжанських і східностепових говірок Донбасу [20], укладених у словник [19]. Автори використали головні принципи ареального опису фраземики, сформульовані В. М. Мокієнком: 1) фразеоглосу треба описувати як структурно-семантичну модель; 2) особливе значення має ретельний опис різноманітних варіантів, насамперед лексичних [15, 45-46].

Н. В. Коновратська досліджує специфічний характер семантики темпоральних і локальних фразеологізмів теж східнословобжанських говірок, а також їх окремих компонентів, використовуючи метод лексико-граматичного моделювання, аналізуючи різний ступінь їх

продуктивності, кількісного наповнення й можливості реалізації загальнокатегоріальних парадигм [10; 11]. Ілюстраціями досліджень послуговували матеріали «Фразеологічного словника східнословобожанських і східностепових говірок Донбасу» [19], «Фразеологічного словника говорів Нижньої Наддніпрянщини» В. А. Чабаненка [22], художні твори Г. Квітки-Основ'яненка, М. Куліша, І. Нечуя-Левицького.

А. О. Івченко у праці «Українська народна фразеологія: ареали, етимологія» (1999) [8] розглядає фразеосемантичну групу «Час», у межах якої виокремлено семантичні ряди «дуже давно», «ніколи», залучаючи опубліковані на той час фразеологічні словники та збірники паремій, власну картотеку паспортизованих одиниць.

У XXI ст. в Україні ареальна фразеологія стала об'єктом активних досліджень науковців, на сьогодні маємо вісім окремо виданих фразеологічних словників, що презентують усі три наріччя української мови, а це значно розширило емпіричну базу даних для сучасних досліджень: північне (західнополіські (Г.Л. Аркушин, З.С. Мацюк) та середньополіські (Г.М. Добролюба) говірки), південно-східне (східнословобожанські, степові (В.Д. Ужченко, Д.В. Ужченко) та наддніпрянські говірки (В.А. Чабаненко)), південно-західне (західноволинські (Г.Л. Аркушин), лемківські (Н.Д. Вархол і А. Івченко, Г.Ф. Ступінська і Я.В. Битківська) та південноволинські (Н.В. Кірілкова)). Зауважимо, що словники мають різні принципи укладання, все ж цінний і достовірний матеріал засвідчує багатство української фразеології, просторову поширеність одиниць, варіації компонентів-діалектизмів. Окрім того, багатовимірним, комплексним і самодостатнім джерелом з невичерпною інформативністю для ареальної фразеології, зокрема для побудови шкали протяжності подій у часі (від найдавнішого до теперішнього), є опубліковані тексти зв'язного говіркового мовлення, орієнтовані на різні теми.

За матеріалами українського діалектного мовлення, виявлено, що розуміння часової протяжності засобами фразеології має різні напрями та мотиваційні центри. В. М. Мокієнко вважає, що «метафоричне життя багатьох слів і виразів дозволяє акумулювати в мові багато фактів духовної культури, про які ми б ніколи й не здогадалися, якщо б те чи інше слово або вираз не був зарубкою в нашій національній пам'яті» [14, 133].

Найпоширенішою є зорієнтованість людини на фізіологічну лінію плину часу – від народження, дитинства, зрілості, старості і до смерті в тісному поєднанні з важливими особистими, сімейними подіями.

Мовці апелюють до конкретних часових періодів свого особистого життя: від дитячого несвідомого – дитячого свідомого – парубкування/дівування – дорослого сімейного життя.

Зі значенням 'давно, у період дитячого несвідомого життя' зафіксовано фраземи у лемківських говірках – *ші вт́огды в дов́гуй сороч́ці (кош́улі) х́одил* [18, 162], *ще в колі́сці ся колі́сал* 'давно' [18, 107], *од мате́ріной ци́цкы 'з дитячих літ відбувається що-небудь'* [18, 162]; у західнополіських – *йак йа зароди'лас'а, то так село' назива'йец'а* [1, 495].

Носій говірки, мовець намагається чіткіше й повніше передати співрозмовнику зміст свого повідомлення, найтонші емоції та стани, дошукуючи слова, вдалі фразеологічні одиниці. Для того, щоб конкретизувати, уточнити значення вжитої лексеми, у розповіді можуть вживати і фразеологізм, наприклад, у закарпатських говірках: *Да́ўно ўто было / д'і́тіно мо́йа / ко́ліи шчи́м была ма́ла та по́пўт стў́лим б'і́гала* // *ма́мка ми розка́зувала / што х́оді́ли по́пўночи босорка́н'і та пў́жали л'у́ди* [21, 85].

Зі значенням 'давно, у період дитячого свідомого життя' у текстах діалектного мовлення Закарпаття знаходимо пояснення-уточнення до виразу *колись давно*: *колі́с' даўно́ / йак бы'ла́м шче до́кус д'і́твако́м / т'ам'л'у / йак му́н'ан'ко* розказували ме́н'і йе́дну́ ци то ка́ску / ци ле́гэ́нду [21, 46]; *даўно́ ўто было* коли *шчи́м бы́ў ма́лы* // *п'ішо́вим с:е́стро́ў со'б'і́ ў ха́шчу на ма́ліну* [21, 84]. Діалектизм *тямлю* у значенні 'пам'ятаю' підтверджує вказівку на свідомий дитячий період життя. Тут спостерігаємо явище автокоментування, коли мовець не має впевненості, що реципієнт точно його розуміє, "правильно" сприймає інформацію, емоції. Інформаційно важливі лексеми доповнюються фраземами, іншими словами одного семантичного поля, таким чином конкретизуючи часову реальність буття, і навпаки, лексичні часові орієнтири для точного виміру коментуються фразеологізмом, наприклад: *колись давно* – *як була дитиною*; *давно* – *коли була мала* – *попід стіл бігала*.

Автокоментування як методика та методологія досліджень ареального мовлення має важливе значення у пізнанні не тільки явища народження фразеологічної одиниці, а й її різноаспектного функціонування. Зіставлення текстів і словникових статей демонструють ще реальну межу між словосполученням і вже фразеологізмом: у текстах закарпатських говірок – *у то́т час / ко́ді д'і́вува́ла / была ў н'а йе́дна ц'і́мбо́рка Иржа́ка* [21, 96]; *Было ісе́ дў́же да́ўно / ко́лі йа шчи́ д'і́ўко́ў была* // *жи́ла ў нас у сил'і Мо́лва́на* // *газда́ ў нійі́ даўно́ ўмер* / *ма́ла йе́н:у́ д'і́ўку та́ї ота́ с'а вўд:а́ла на сто́ро́ну* [21, 113]; *А в'ін / то́д'і ма́ў ті л'і́та жи́ йа / йак в'ін ро́сказа́вай* // *йак*

йа хлопцям буў [5, 215]; у словнику говірок Львівщини – *ще тоді (тогда), як баба дівков була* ‘дуже давно’ [12, 238].

Образна основа та мовні засоби їх вираження підсилюють часову віднесеність до давнього, минулого у фразеологізмах пісенно-західного наріччя з відтінками значень: у лемківських говірках – *за баби Тёрки* ‘давно’ [3, 60], *за мої бабы* ‘давно’ [18, 107], *за мого діда* ‘давно’ [18, 107], *за наших дідів-прадідів* ‘здавна відбувається’ [18, 161]; у гуцульських – *из діда-предіда* ‘віддавна, споконвіку’ [6, 233]; у наддністрянських говірках – *ў ту бат'к'іўс'ку в'іру йа'ка була ше з д'іда н'рад'іда* (с. Трибухівці Буцацького району Тернопільської області).

Отже, семантика деяких фразем, пов'язаних із родинно-побутовим типом розуміння протяжності часу, наповнена індивідуальними ознаками. Ця індивідуальність може ґрунтуватися на вживанні займенника І особи однини чи множини в різних відмінкових формах, зворотного займенника *себе*, відповідних закінчень інших частин мови.

У досліджуваних текстах 60-х років ХХ ст. виявлено активне вживання фразеологізм *за моєї пам'яті* зі значенням ‘давно, у період свідомого життя’, наприклад: *село було мален'ке // грез'іє було ба'гато // по ту вулку за моїеу памет'у сели'ли'се л'уде* (середньополіські говірки) [5, 114]. У збірці пізніших записів із цієї території (1994-1996 рр.) знаходимо: *Йа ў кол'госп' н'е роб'іла / ал'е так / пр'і моїй памет'і йено от йа за'стала* [4, 50]; *Ну ў нас ру'салкам'і називал'і / це кал'іс' було ж так'е л'уд'і шо бачіл'і ру'сало'к за / ну н'е пр'і ма'йой пам'ат'і це ше расказивал'і там баб'і* [4, 125]; *Ну ран'ше ў нас це в'іход'іло / це ўже пр'і нашеї пам'ат'і / у'же ж і м'і в'іход'іл'і / і ну то так ад'івал'іс'е ад'іца / дак ну ў'кого ўже шчо було / там да'пущ'ім плат'е* [4, 129]. Зауважимо, що аналізований фразеологізм є часто вживаним у сучасних діалектних текстах. Зіставляючи з матеріалами інших українських говірок, спостерігаємо високу „говірковість” цього фразеологізму – здатність при однаковій структурі виявляти фонетичні, акцентуаційні, морфологічні та синтаксичні територіальні особливості, порівняймо: волинські – *бо майе цеї / кост'ум / доц'а / за мейі пам'ат'і / кост'ум / йак коліс' казали / кашкет / букет'коло кашкета / букет буў це'го / на груд'ах / і'коло кашкета коліс' буў ше / ходили те'го* (с. Щиборівка Красилівського району Хмельницької області); гуцульські – *за мене, за свої пам'яті* [6, 268]; буковинські – *коліс / за моїй пам'ати / паруп'ки й діўчата си зби'рали на вечор'ниці* [2, 321]; наддністрянські – *коли ше у даўни'ну то с'в'аш'ченик да'ваў так ім'я / ў йа'кї ден' родилас'а дитина // а ўже за моїй пам'яті / то ўже родич'і хто хт'іў виби'рали ім'я* (с. Стрілківці Борщівського району Тернопільської області); *і л'уди бо'йалис'е / та'ке н'іколи не' могло бути за моїй пом'ят'і / же ў нас хтос' с'і м'іг роз'вести* (с. Житномир Буцацького району Тернопільської області); закарпатські – *за моїу пам'ат' тоўды народ' дуже т'ашко жиў / ни ўто шчо тил'ір* [21, 92].

Отже, зародження фразеологізму відбувається у тексті і пов'язане з текстом. Реалізуючись у нових форматах, фразеологізми набувають переносності, переосмислення, але все ж «утримують» щось первинне, початкове. Важливими є дослідження виявів «діалектологічності» у функціонуванні фразем, бо саме «діалектологічність» передбачає особливу увагу до розмовності – які слова, словосполучення можуть заступати фразеологізм і навпаки. У момент комунікації, коли до якоїсь інформації, повідомлення долучається співрозмовник, фразеологізм стає максімально навантаженим, центральним. Саме опис фраземіки сучасного говіркового мовлення на основі текстів уможлиблює не тільки поглиблення фразеологічних досліджень української мови, а й з'ясування проблемних питань про збереження чи втрату говіркових явищ, про напашарування та глибинний у часі зв'язок між діалектизмами і компонентами фразеологізмів.

Список використаних джерел

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у 2-х т. / Григорій Аркушин. – Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа», 2000.
2. Буковинські говірки : хрестоматія діалектних текстів / укл.: Руснак Н., Гуйванюк Н., Бузинська В. – Чернівці : Рута, 2006. – 383 с.
3. Вархол Н. Д. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини / Н. Вархол, А. Івченко. – Братислава : Словацьке педагогічне вид-во. Відділ укр. літ-ри в Пряшеві, 1990. – 160 с.
4. Говірки Чорнобильської зони : Тексти / упоряд.: Гриценко П. Ю. та ін. – К. : Довіра, 1996. – 358 с.
5. Говори української мови (Збірник текстів) / укл. : Довгопол С. Ф., Залеський А. М., Прилипко Н. П.; відп. ред. Т. В. Назарова. – К. : Наук. думка, 1977. – 590 с.
6. Гуцульські світи. Лексикон / Н. Хобзей, Т. Ястремська, О. Сімович, Г. Дідик-Меуш. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. – 668 с.

7. Ивашко Л. А. Очерки русской диалектной фразеологии / Л. А. Ивашко. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 111 с.
8. Івченко А. І. Українська народна фразеологія: ареали, етимологія / А. Івченко. – Х. : Око, 1996. – 160с.
9. Клименко Н. Ф. Фразеологізми – визначники часу: паралелі та відмінності в українській і новогорецькій мовах / Ніна Клименко // Українська мова. – 2014. – №2. – С. 19–34.
10. Коновратська Н. В. Народні фразеологізми та паремії на означення часу й мовна картина світу / Н. В. Коновратська // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2001. – № 3 (35). – С. 101–107.
11. Коновратська Н. В. Основні лексико-граматичні моделі номінативних фразеологічних одиниць на означення простору й часу / Н. В. Коновратська // Культура народів Причорномор'я. – Сімферополь, 2002. – Т. 32. – С. 142–147.
12. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дідик-Меуш. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 896 с.
13. Мокиєнко В. М. За фразеологічната синонимія в болгарския език / В. М. Мокиєнко // България: 1300: Стати и изследвания на Ленинградските българисти. – София : Наука и изкуство, 1983. – С. 290–310.
14. Мокиєнко В. М. Образы русской речи: Историко-этимологические и этнолингвистические очерки фразеологии / В. М. Мокиєнко. – Л. : Издательство ЛГУ, 1986. – 280 с.
15. Мокиєнко В. М. Проблемы ареального описания восточнославянской фразеологии / В. М. Мокиєнко // Сравнительно-типологические исследования славянских языков и культур. К IX Международному съезду славистов : сб. ст. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1983. – С. 40–53.
16. Никитина Т. Г. Проблемы идеографического описания народной фразеологии / Т. Г. Никитина. – М., 1995. – 96 с.
17. Рязановский Л.М. Идеографические аспекты немецкой фразеологии: Темпоральная фразеология / Л. М. Рязановский. – СПб : Из-во С.-Петербур. ун-та, 1997. – 200 с.
18. Ступінська Г. Ф. Фразеологічний словник лемківських говірок / Г. Ф. Ступінська, Я. В. Битківська. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 464 с.
19. Ужченко В.Д. Фразеологічний словник східнослов'янських і степових говірок Донбасу : 6-е вид. / Віктор Ужченко, Дмитро Ужченко. – Луганськ, 2013. – 552 с.
20. Ужченко В.Д. Фразеологія сучасної української літературної мови : навчальний посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.
21. Українські закарпатські говірки. Тексти / упоряд. та примітки: О. Ф. Миголинець, О. Д. Пискач. – Ужгород, 2004. – 400 с.
22. Чабаненко В. А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. А. Чабаненко – Запоріжжя : [б.в.], 2001. – 201 с.
23. Яковлева Е. С. Языковое отражение циклической модели времени / Е. С. Яковлева // Вопросы языкознания. – 1992. – №4. – С. 73–83.

Анотація. У статті акцентовано увагу на текстах діалектного мовлення як багатовимірних і самодостатніх джерел з невичерпною інформативністю для досліджень ареальної фразеології. Визначено особливості вживання та просторове поширення фразем темпорального змісту, зокрема на позначення понять 'давно' та 'дуже давно', підтверджено здатність сталих виразів однакової структури виявляти фонетичні, акцентуаційні, морфологічні та синтаксичні територіальні особливості.

Ключові слова: фразеологізм, говірка, час, реальність буття, автокоментар.

Summary. The concept of «time», its dimensions, understanding of temporal linearity or cyclicity was always interesting for researchers from different scientific fields. Particularly noteworthy are conclusions of linguists about ordering of semantic variants of temporality category on the basis of phraseological units of Slavic and non-Slavic languages.

For anthropology, semiotics and linguistics (and related sciences) it is important to study this problem, related to the system of intuitive representations of temporal length. It is worth to note that in Ukrainian phraseology the ideographic description of temporal content-based units on dialectal material from some areas of Ukraine are approved.

In the twenty-first century in Ukraine areal phraseology became the subject of active research of scientists and nowadays there are eight separately published phraseological dictionaries, which represent all three dialects of Ukrainian language and also collections of modern dialect texts have been published.

On the basis of Ukrainian dialect speech, it was defined that understanding of time length via phraseology has different directions or motivational centers. The most common is person's orientation on physiological line of time passing – from birth, childhood, maturity, old age and death in close conjunction with important personal, family events. Speakers appeal to specific time periods of their personal life: from childish unconscious – childish conscious one – boyhood/girlhood – adult family life. The phenomenon of self-commentation was defined, when informant has no assurance that the recipient understands, “correctly” perceives information or emotions. Informationally important lexical units are supplemented by phraseological units, other words of the same semantic field, thereby specifying the reality of time being, and vice versa, lexical time reference points for accurate measurement are commented by phraseological units.

Key words: phraseological unit, dialect, time, reality being, autocomentation.

Отримано: 18.10.2016 р.

УДК 811.161'367

Козак Р.В.

ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС ЯК МОВНИЙ ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СИНТАКСИЧНОЇ ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ

Актуальною проблемою когнітивної лінгвістики на сучасному етапі стає вивчення мовних механізмів за ретрансляції смислу. З-поміж таких механізмів виділяємо експресивний синтаксис, яким цікавилися і цікавляться українські, білоруські й російські учені у межах різних дослідницьких підходів (А. Загнітко [5], С. Ермоленко [4], Н. Гуйванюк [3], О. Селіванова [13]; В. Маслова [10], Б. Норман [11], О. Русак [12], Л. Чумак [17], Н. Шандроха [18]; Г. Акімова [1], А. Сковородніков [14], Ю. Каражаєв [6], В. Карасик [7], М. Лук'янова [9], В. Телія [15] тощо). Проте експресивний синтаксис у напрямку зазначеної теми нашої статті ще не був предметом дослідження ні в одній зі східнослов'янських мов, тому потребує вивчення.

Синтаксична модель відображає певну денотативну ситуацію – пропозицію, яка складається з окремих компонентів смислу (актантів, ситуатантів) і відношень між ними, а також певні стереотипи структурування думки. Тому синтаксичні формули (схеми, моделі), що є основою для структурування конкретних висловлювань, – це синтаксичні знаки різновидів відношень, встановлюваних між істинними носіями конкретної мови і реалізованих через національне, специфічне для конкретного народу бачення світу, його світорозуміння. “Типова пропозиція, фіксована конкретною структурною схемою простого речення, і є <...> синтаксичним концептом – тими відношеннями, які використовує мовець як типові (відношення буття, інобуття, небуття тощо)” [2, 74]. Так синтаксичні формули висловлювання проявляють знаки синтаксичних концептів, себто, типових пропозицій, відображених структурною схемою і поданих семантичним обширом відповідної мови. Однакові типові пропозиції мають у різних слов'янських мовах часто нетотожне структурно-семантичне оформлення. Тому центром уваги за когнітивного підходу стає характер синтаксичної моделі висловлювання, його граматична організація, його семантика. Заслугує детального опису у такому спрямуванні експресивний синтаксис (ЕС).

Мета пропонованої статті – описати функції синтаксичної експресії як мовного засобу і, насамперед, її інтерпретувальну роль у репрезентуванні прецедентних синтаксичних смислів у східнослов'янських мовах. Реалізацію цієї мети вбачаємо у необхідності розв'язання таких **завдань**: 1) проаналізувати основні функції й джерела прецедентності у синтаксисі східнослов'янських мов; 2) визначити способи формування прецедентності у синтаксисі східнослов'янських мов.

Основними джерелами дослідницького матеріалу стали фрагменти художніх текстів української, білоруської, російської літератур кінця ХХ – поч. ХХІ століття (усього 1000 одиниць).

Дослідницьку гіпотезу вибудовано на тій основі, що експресивний синтаксис активно впливає на формування синтаксичних прецедентних смислів у східнослов'янських мовах і є мовним механізмом, що передає ці смисли. Таке судження ґрунтується на важливому розумінні філософією мови трьох її головних функцій: комунікативної, когнітивної (експресивної) й емоційної. Це уможливорює тлумачення експресивного синтаксису у двох методологічних планах: як мовний акт вираження діяльності свідомості (пізнавальний процес загалом) і як акт вираження прагматичних інтенцій, що передаються мовною свідомістю мовця.